

Forfatter: Hauch, Carsten

Titel: Robert Fulton: 1-2. - 1928

Citation: Hauch, Carsten: "Robert Fulton: 1-2. - 1928", i Hauch, Carsten: *Robert Fulton: 1-2. - 1928*, udg. af Niels Birger Wamberg , 1926-29, s. 298. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-hauch02val-shoot-idm140500966896992/facsimile.pdf> (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: Robert Fulton: 1-2. - 1928

alene, som jeg har været det den meste Tid af mit Liv; nu har jeg ingen anden Glæde, end at lægge de faa Skillinger til Side, som jeg kan skrabe sammen, saa han dog ikke skal finde mine Gjemmer ganske tomme, naar jeg engang er gaact bort herfra.«

OTTENDE CAPITEL.

Der henrandt derefter en længere Tid, hvori Fultons Liv ikke kan afgive noget synderligt Stof til Fortælling, og som det da maa være os tilladt at forbigaae med Taushed. Vi gjenfinde ham efter nogle Aars Forløb i London, hvor han blev underviist af sin berømte Landsmand Benjamin West, der, ligesom han selv, var født i Pennsylvanien, og der ikke blot ved sit Malertalent, men ogsaa ved sine heldige Bestræbelser efter at give Kunsten et høiere Opsving og en større Udbredelse mellem Folket, havde erhvervet sig en stor og almindelig Anerkjendelse.

I alle disse Aar var Fulton bleven den Plan tro, som han alt tidligere, før han forlod Amerika, havde udkastet for sit Liv; thi meer end Halvdelen af sin Tid opoffrede han paa de mathematiske og mechanicke Videnskaber, hvori han da ogsaa, understøttet baade af Talent og af en usædvanlig Flid, lidt efter lidt erhvervede sig en grundig Indsigt. Hvorledes han fandt Tid til at forene disse forskjellige Studier med den Kunst, han nu igjen drev, derpaa kunne vi alene svare, idet vi henpege til den Kraft, hvorved de stærkere Aander hendrives mod deres Maal. Iøvrigt henstille vi vor ovenanførte Paastand som en Kjendsgerning, hvilken

alle Beretninger om Fultons Ophold i London eensstemmig bekræfte.

I denne Tid skal Fulton allerede have udarbejdet en Plan til Canalernes Forbedring, hvilken Plan han indsendte til Regjeringen; imidlertid fandt hans Forslag ikke den Opmuntring, som det, efter alle Kyndiges Dom, der senere have gjort sig bekendt dermed, upaatvivlelig fortjente.

Til det historiske Maleri, hvortil Fultons Lærer dog bestandig opmuntrede ham, syntes han ikke synderlig oplagt; heldigere var han som Portraitmaler, hvorfor han ogsaa i denne Retning fik temmelig mange Bestillinger. Men der var en anden Green af Malerkunsten, hvori han endnu lagde et større Talent for Dagen end i sine Portraiter, det var i Perspektivmaleriet. Ja, heri bragte han det, ledet af et sikkert Øjemaal og af sine grundige matematiske Indsigter, tilsidst saavidt, at der ikke vare mange Mestere i London, der i denne Kunstretning kunde gjøre ham Rangen stridig.

Det var netop i de Dage, at Hr. Barker fra Edinburgh havde opstillet sit berømte Panorama i London. Til dette Slags Maleri behøves, som bekendt, just ikke nogen fiin og gennemført Udarbejdelse af det Enkelte, men derimod en meget nøjagtig Iagttagelse saavel af Linear- som af Luftperspektivet. Billedet selv bliver enten malet eller opstillet paa Væggen i et cirkelrundt Værelse. I Midten er der en Pille, hvorefter en Snegletrappe dreier sig, paa hvilken Tilskuerne stige op i et Gallerie; Gulvet i dette Gallerie strækker sig ud i en skraa Runddeel og danner saaledes et Slags Skjerm, der skjuler den nedre Rand af Maleriet. Den øverste

Rand deraf er ligeledes skjult bag en Skjerm, som udgaaer fra Pallen ovenover Galleriet. Lyset kommer ovenfra gennem Glasvinduer, der heller ikke sees, da de dækkes bag den øvre formørkede Skjerm; derimod falder det med al sin Styrke paa Billedet selv. Saaledes seer man paa alle Sider intet Andet end det oplyste Rundmaleri, der er begrændset af Mørke paa begge Sider.

Naar dette Maleri nu er malet nøiagtig efter de Regler og Forhold, og i den vaxlende Farvetone, som Perspektivlæren foreskriver, da frembringer det, som alle de, der have seet gode Malerier af dette Slags, eenstemmig bevidne, en aldeles forbausende Virkning. I de Søstykker, der dengang bleve opstillede, var Illusionen saa stærk, at Mange, ved at stirre derpaa, troede at føle et Anfald af Søsyge. Dog er det muligt, at dette ikke var Andet end en let Svimmelhed, der opstod ved Lysets Leeg paa det med gribende Sandhed fremstillede Billed. Hvad der taler herfor, er, at den samme Svimmelhed undertiden opstod under Betragtningen af de Rundmalerier, paa hvilke der aldeles intet Hav var at see. Men hvad man saa her vil antage, saa er det vist, at Virkningen dengang, da denne Kunst endnu var i de bedste Perspektivmaleres Hænder, syntes aldeles vidunderlig. Hele London strømmede hen for at see denne ny Opfindelse, og alle offentlige Blade i Europa gave Gjenlyd af den Beundring, som den havde vakt.

Hvorhen Benjamin West eller Fulton forsømte at see dette Kunstværk, og de bleve begge stærkt grebne af det vidunderlige Sandhedsskin, som Rundmaleriet frembragte. Da de siden gik hjem

sammen, sagde West til Fulton: »I dette Slags Maleri skulde De forsøge Dem; thi den egentlige Perspektivlære kjender Ingen bedre end De, og derpaa kommer jo her Alt an.«

»Troer De virkelig, det vilde lykkes for mig?« spurgte Fulton.

»Det troer jeg ganske vist; den mathematiske Tegning er jo netop Deres Hovedstyrke, og Luftperspektivet forstaar De Dem ogsaa godt paa. Her i London kan det imidlertid ikke nytte at forsøge Sligt; thi Barker har, som jeg temmelig vist veed, løst et Patent, der ikke tillader nogen Medbeiler i denne Kunstgreen at fremtræde her.«

Fulton gik nu meget ofte hen og betragtede dette saakaldte Panorama, og jo oftere han saae det, desto stærkere blev han overbevist om, at det ikke vilde overgaae hans Kræfter at fremstille noget Lignende; ja, han meente endog, ved nøiere Undersøgelse, at opdage enkelte Smaafeil i Perspektivet, der let kunde rettes, hvorved Virkningen endnu maatte blive forstærket.

Da han næste Gang skrev til Barlow, kunde han ikke undlade at give ham en temmelig nøiagtig Beskrivelse af dette Slags Maleri, ved hvilken Leilighed han tillige forespurgte sig, om han troede, at et saadant Kunstværk vilde blive seet med Bifald i Frankrigs Hovedstad. Dengang dette Brev ankom til Paris, hvor Barlow i de Aar som oftest opholdt sig, var han imidlertid ikke der tilstede; thi han havde nylig, som Fulton først senere erfoer, efter en Ordre fra Regjeringen i de forenede Stater, foretaget en Reise til det nordlige Afrika for der at udløse de amerikanske Fanger.

Enhver, der giver Agt paa, hvad der foregaar i store Stæder, vil sikkert bemærke, at Menneskestrømmen der let kan sættes i Bevægelse, ja, at Mængden endog kan betages af en enthusiastisk Ruus, naar en eller anden mærkværdig Gjenstand vækker dens Deeltagelse. Den, der imidlertid vilde stole paa, at Sligt skulde vedvare, han vilde rigtig nok bygge sit Huus paa Flyvesand; thi Menneskets Sind forandrer sig let, og det ene Indtryk fortrænges hurtig af det andet, og saasnart noget Nyt begynder at glimre for Mængdens Øine, saa tænker den kun lidet meer paa det, der tidligere vakte dens Beundring.

Saaledes gik det ogsaa med Barkers Panorama, der vel en Tidlang næsten udelukkende sysselsatte den offentlige Opmærksomhed, men der siden efter, uagtet det dog endnu blev temmelig stærkt besøgt, især af Fremmede, ikke synderlig meer omtaltes. Den Gjenstand, der denne Gang gav Mængdens Opmærksomhed en ny Retning, var ingen Anden end den høitbegavede og i hine Dage vidtberømte Laura Gray, der nu fra en Kunstrejse, under hvilken hun havde vunden store Pengesummer ved sit Talent, vendte tilbage til London.

Næsten Alle vare da enige om, at hun ikke blot besad en usædvanlig skøn Stemme, der desuden endnu havde vunden baade i Sikkerhed og Udvikling, siden hun sidst lod sig høre i London, men at hun ovenikjøbet var en af de skønneste Skikkelser, der nogensinde var fremtraadt offentlig i denne By. Derfor strømmede ogsaa den hele rige og fornemme Verden, tilligemed enhver Anden, der i mindste Maade gjorde Fordring paa Smag og Dan-

nelse, hen for at høre hende. Hver Dag læste man Artikler i Aviserne, baade i bunden og i ubunden Stil, hvori hun og hendes Genie, som det hed, blev hævet høit over alt det Høieste, som man tidligere, paa denne sig bestandig dreieende Jord, havde seet eller hørt; hver Gang hun sang, bleve Billetterne revne bort og solgte til Priser, der overgik Alt, hvad man tidligere ved lignende Leiligheder pleiede at betale derfor, ja, der undertiden grændsede til det Fabelagtige.

Det falder af sig selv, at Fulton, der tidligere havde staaet i en saa nær Forbindelse med Laura, heller ikke kunde være ligegyldig ved hendes Ankomst. Imidlertid var det ham i Begyndelsen aldeles umuligt at faae hende at høre; og først da hun skulde synge den sjette Gang paa et af Londons største Theatre, lykkedes det ham, mod en usædvanlig høj Betaling, at finde en Plads i en af de mindre søgte Loger.

Strax i det første Øieblik, da hun traadte ind, gjorde hun et overordentligt Indtryk paa ham; hun var, som det forekom ham, bleven endnu skjønnere, end da han sidst saae hende; og uden at tænke paa, om denne Skjønhed ganske tilhørte hende selv, eller om den ikke for en Deel skyldtes Toilettets Kunster og den blendende Belysning, hvori hun fremtraadte, lod han sig i Begyndelsen aldeles henrive deraf; ja, det syntes ham da, som om hun aldeles ikke lignede nogen jordisk Sangerinde, men snarere en Feernes Dronning, der pludselig nedstiger fra hine Egne, hvor Livet ikke længere føles som et Tryk, men hvor det henglider som en gylden Drøm, af hvilken Sjælen dog aldrig vaagner.

At der vare Mange tilstede, paa hvem hun frembragte den samme Virkning, som paa Fulton, det mærkedes vel paa den stærke Jubel og det larmende Bifaldsraab, hvormed hun blev modtagen; ja denne Larm var saa stærk og vedholdende, saa der syntes at ville hengaae lang Tid, før den Kunde indtræde, der dog var nødvendig, hvis hendes Sang skulde høres.

Men neppe begyndte Musikken, der skulde ledsage hendes Stemme, før der blandt Tilhørerne opstod den dybeste Taushed. Kort efter klang de første Toner fra hendes Bryst, og der var nu ikke en Fjeder, der rørte sig. Lidt efter lidt udfoldede hendes Stemme sig, og hun foredrog nu flere Sangnummere, det ene vanskeligere end det andet, med en Kraft, Bestemthed og Kunstfærdighed, der vakte den største Forbauselse og Henrykkelse hos alle Kjendere, og der aldeles fortryllede den forsamlede Mængde. Hendes Stemme maatte ogsaa virkelig, især naar man blot tog Hensyn til denne selv og til dens tekniske Udvikling, henregnes til de mest udmærkede og de mest omfangsrige, man nogensinde havde hørt.

Det var saa langt fra, at hendes Stemme udmattedes under Udførelsen af de anstrengende Partier, hun foredrog, saa den snarere syntes at blive stærkere, klangrigere, mere fuldtonende, jo længere hun sang. Derfor tiltog ogsaa den Fortryllelse, hvoraf Mængden var betagen, bestandig, saalænge Concerten varede, og hver Gang et Sangnummer var til Ende, blev hun igjen hilset med jublende Bifaldsraab. Endelig sluttede hun det Hele med et Par muntre franske Sange, der paa en eiendommelig

Maade afstak mod det Øvrige, og som hun foredrog med den største Lethed og Gratic, og da hun nu tilsidst neiede for Publikum, idet Tæppet rullede ned, da opstod der en uhyre Jubel, der i lang Tid ikke syntes at ville tage nogen Ende, og Bifaldsraabet blev da saa mægtigt, at det udøvede en næsten bedøvende Virkning.

Der var maaskee i den hele store Forsamling kun en Eneste tilstede, hvis Forventninger ikke bleve overtrufne, ja ikke engang tilfredsstillede ved hendes Sang, og denne Enc var ingen Anden end Robert Fulton. Ogsaa han maatte vel tilstaae, at hendes Stemme var usædvanlig klar, klangfuld og stærk, at den havde vunden flere Toner baade i Høiden og Dyhden, at hun sang med langt større Sikkerhed og Kunstfærdighed end i gamle Dage, ligesom ogsaa, at hun nu med større Lethed udførte de sværeste Sager; men dog var der noget lidet fuldt og tillige Smeltende i hendes Sang tilforn, Noget, der kom dybere fra hendes Sjæl, hvilket nu, efter hans Mening, var forsvundet, og som al hendes Virtuositet, hendes kunstige Løb, hendes enkelte og dobbelte Triller og alle de øvrige Zirater, hvormed hun udsmykkede sin Sang, ikke kunde erstatte.

Uden Tvivl havde Fulton Ret i sin Mening, hvor stærkt den ogsaa afveg fra den almindelige. Ingen foretager en fleeraarig Kunstreise gennem Europa paa de Betingelser, som Laura havde underkastet sig, uden at betale den dyrt; med andre Ord, Ingen tvinger Kunstens Aand til uafslædig at trælle for Guld og Rigdom, uden at opoffre meer derfor end Alt, hvad han derved kan vinde. Dette var virkelig

skeet med Laura; thi uagtet hendes Stemme, som sagt, udvortes havde vunden, saa var der dog kommen en Slappelse, en Ligegyldighed ind i hendes Allerinderste, hvilken under de Forhold vanskelig kunde udeblive, især naar hun hver Dag skulde omgaaes med en Mand som James Gray. Denne indre Slappelse maatte da vel ogsaa mærkes i hendes Sang, og det saameget desto stærkere, naar man havde hørt den i hendes tidligere Dage, og desuden fordrede noget mere end den blotte udvortes Færdighed, den gratieuse Maneer og Stemmens rene Metalklang.

Efter Concerten gik Fulton stille hjem, og talte ikke til Nogen om sin skuffede Forventning; men da Benjamin West, i hvis Huus han dengang boede, spurgte ham om, hvorledes deres berømte Landsmandinde havde behaget ham, roste han, som billigt var, hendes store Færdighed og hendes Stemmes Klang. Dog siden, da han sad ene paa sit Kammer, og da han tænkte nøiere over, hvad han havde hørt, da blev han betagen af den dybeste Veemod; thi det opgik bestandig klarere for ham, at Laura var falden i en fordærvelig Dæmons Hænder, der var en Fjende af hendes bedre Natur, og fra hvis Vold det dog vilde være umuligt at befrie hende. Ja, denne Overbevisning blev tilsidst saa stærk hos ham, at han pludselig udbrød: »Jeg vilde hellere have seet hende med blege Kinder og med korslagte Arme paa Dødens Baar, end jeg vilde have mødt hende i al denne Pragt, naar jeg tillige maatte høre hende synge saaledes.«

NIENDE CAPITEL.

Benjamin West eiede, som bekjendt, en betydelig Malerisamling, hvilken han med stor Bekostning havde erhvervet sig, og der sikkert henhørte til de ypperste, der dengang fandtes i England. Denne Samling aabnede han med Beredvillighed for Enhver, der interesserede sig for Kunsten, og den blev næsten daglig besøgt baade af Indfødte og Fremmede.

Engang, da Fulton var sysselsat med, efter sin Lærers Ønske, at copiere et Billede i denne Samling, traadte Benjamin West ind, ledsaget af flere Fremmede, hvoriblandt Fulton ogsaa til sin store Overraskelse bemærkede Laura Gray.

Efterat de Fremmede havde seet sig noget om og betragtet flere af de bedste Malerier, paa hvilke West henledede deres Opmærksomhed, nærmede de sig ogsaa til det Billede, som Fulton copierede, ved hvilken Leilighed da Laura med stor Forundring gjenkjendte sin fordums Tilbeder.

»Er det muligt,« raabte hun, »at vi skal finde hinden igjen her! De maa vide,« sagde hun til Benjamin West, »at Hr. Robert Fulton og jeg alt vare gamle Bekjendte i Amerika.« — »Derom har han ikke talt et eneste Ord til mig,« sagde West. — »Det er mig overordentlig kjært,« vedblev Laura, »at han endelig har opgivet den mechaniske Videnskab, for at vende tilbage til den skjønneste Kunst, han tidligere syslede med.«

»Han har aldeles ikke opgivet den mechaniske Videnskab,« svarede Benjamin West; »tværtimod, jeg har snarere Frygt for, at Mechanikeren i ham